FRANCISCUS TORTUS

LECTORI OBLECTAMENTUM.

E*Xercuere hactenus Amici non pauci patientiam meam, ſocordiæ tandem mihi vertentes, quòd nil reponerem iis, quæ de Reſponſionibus meis Jatro-Apologeticis ad Criticam,* De Abuſu Chinæ Chinæ, *Clariſſimi quondam Viri Bernardini Ramazzini Diſſertationem, prolata ſunt a Celeberrimo Johanne Jacobo Mangeto in Præfatione ſua ad memorati Ramazzini Opera Genevæ impreſſa. Ægrè quoque tulerunt, inertiam pariter meam uſque inclamantes, quòd ea negligerem tacitus, quæ inibi circa eandem Controverſiam, in Vita ſcilicet ejuſdem Clariſſimi Bernardini ab ejus Nepote Bartholomæo ſunt exarata (an ſatis circumſpectè, judicent qui illum norunt, & me) præſertim cum ad tutandum integrè quodcumque meum, tum dictum, tum factum, non alius eſſet mihi ſubeundus labor præter eum, quo peculiaria quædam loca, nunc Therapeutices meæ, nunc Ramazzinianæ Diſſertationis, nunc earundem Reſponſionum mearum iterum regerendo, crambem jam co-*

ctam

Digitized by Google

ctam appararem tantummodo, & particulatim legentibus miniſtrarem. Verùm & ob idipſum, & ob ſponte pactam antea tolerantiam meam, libuit hæc omnia præterire, alliciente inſuper me ad moderamen hujuſmodi ſincero ipſius Doctiſſimi Mangeti ſuffragio, in re Medica, quæ præcipua eſt, adversùs Clariſſimum Ramazzinum mihi propitio: nec abſimile forſan tuliſſet ille in Morali, ſi Reſponſiones meas, a Venerabili Medicorum Mutinenſium Collegio, cui eas obtuleram, non a me promulgatas, paulò accuratiùs expendere non renuiſſet. His ita habentibus, mihi non aliud agendum ſupereſſe cenſui, Amicis licèt ulteriora ſuadentibus, niſi novæ Reſponſionis loco, ſolitarias ipſas enunciatorum Virorum in me vulgatas Animadverſiones recudere, & quaquà versùm diſtribuere, in eum animosè finem, ut latiùs, me curante, ſejunctim quoque a Ramazzinianis Operibus (quæ non tam facilè, ut iſthæc, quiſque ſibi poſſet comparare) Scriptorum meorum caſtigationes, & aliena judicia propagarentur. Sic Opponentibus meis rem pergratam, mihi verò minimè gravem, cuique demum a partium ſtudiis libero non injucundam excogitaſſe me credidi, & paucis confeciſſe. Vale, iiſque mecum lætanter fruere.

Fami-

Famigeratiſſimi Viri Johannis Jacobi Mangeti M. D. & Sereniſſimi Pruſſiæ Regis Archiatri Præfatio, Operibus Præclariſſimi Bernardini Ramazzini anno 1717. *Genevæ conjunctim cuſis præpoſita.*

JOH. JACOB. MANGETUS

LECTORI SALUTEM.

SUpervacaneum omnino videbitur, quòd aliquid Præclariſſimi Bernardini Ramazzini Operibus hic mihi præfandum aſſumam, poſtquam quicquid ad hujus Scripta & Vitam ſpectat, diligenti non minùs curâ, quàm eleganti ſtylô, enodatum traditur à Celeberrimô ac Excellentiſſimô tanti Viri ex Fratre Nepote, Bartholomeô Ramazzinô: Verùm ut aliquorum ex Ampliſſimâ Familiâ Natorum votis aliquatenùs ſatisfaciam, unicum ſaltem, illudque paucis admodùm perſtringam, Diſſertationem ſcilicet de Quin-Quinæ abusû, quàm paulò acerbiùs carpit Illuſtris Academiæ Mutinenſis Profeſſor, & Ramazzini noſtri olim Collega amiciſſimus, Franciſcus Torti. Si legere datum fuiſſet Tractatum de Therapeuticâ Speciali, ab hôc Doctiſſimô Virô vulgatum, magis forſan conſtaret de ratione quâ ad ejuſmodi ſcripturæ genus compulſus eſt: At quandoquidem hic Liber in manus meas hactenus non pervenit, in generalioribus quibuſ-

Digitized by Google

dam ſubſiſtam. Equidem video in præmemoratâ Diſſertatione non parum culpari liberaliorem ac forſan minùs methodicum Corticis Peruviani uſum, Mutinenſibus Medicis familiarem: Sed inde non magis accuſantur ſebrii ejuſdem remedii adminiſtratores, quàm ipſe, aliique etiam Collegæ mei honoratiſſimi non pauci incuſaremur, ex eô quòd Genevenſibus noſtris nimietas hujus febrifugi exprobraretur, quia ſcilicet ejuſmodi nimietatem in praxi noſtrâ quàm maximè vitamus; *ut itidem facit Præclariſſimus Torti*, dum in ſuâ Therapeuticâ *cautiones* affert, quæ obſervari debent in exhibitione Quin-Quinæ, quarum plurimas, *easque verè momentoſas* è doctô hôc opere excerptas, video ſubinde in Reſponſionibus ſuis Jatro-Apologeticis inſertas. *Reverà cum Eruditiſſimô Ramazzinô minimè conſentio circa naturam ac effectus Corticis Peruviani, imò circa modum illum adhibendi, ut nec circa doſim: nullam etenim malignitatem in eô unquam reperi, largas ejuſdem doſes ſemper propinavi, febres ipſius beneficiô perfectè ut plurimùm profligatas vidi, nullâ adveniente recidivâ, aut aliâ quacunque ægritudine ſubſequente:* Sed præterquàm quòd corpus, quantum licuit, ante ejus exhibitionem magnâ ſemper diligentiâ præparavi, Corticem nunquam ſolum, at variis deobſtruentibus, ac nervoſo etiam generi dicatis medicamentis, ſemper adjunctum præbui; ut cernere eſt in Bibliothecâ meâ Pharmaceuticô-Medicâ Tom. II. p. 695. & ſeq. ſub titulô Quin-Quina. Sic tamen litem non movebo Doctiſſimo Autori cui propria experientia revelare potuit plura, quæ mihi minimè revelata fuere: Quin potiùs exinde cautior fiam in adminiſtratione remedii cujus noxæ, ſi non perpetuæ, ſaltem aliquando poſſibiles, & in quibuſdam conſtitutionibus ac temperamentis forſan inevitabiles, à Virô peritiſſimô bonâ fide indicantur.

Frag-

Fragmentum excerptum è pag. LII. *&* LIII. *Vitæ Præclariſſimi Bernardini Ramazzini, ab illius Nepote Bartholomæo conſcriptæ, & Patrui Operibus Genevæ, ut ſupra, impreſſis præfixæ.*

ATque ità quidem ſuam inſtituit vitam ac perduxit Ramazzinus. Cum verò in ultimô jam eſſet conſtitutus ſeniô, pluries apud eum inſtitit, Bibliopola Patavinus, ut diſperſas ejus Conſtitutiones Epidemicas Mutinenſes unô volumine complecti, & recudere poſſet, ſperans id gratum fore Artis Medicæ alumnis, & non modicam utilitatem obventuram ex hujuſmodi ad Praxim Medicam accommodatis annalibus. Bibliopolæ petitionibus libenter annuit Ramazzinus; verùm ut aliqua opuſculo novitas accederet eiſdem conſtitutionibus ad caſtigandum nimium Chinæ-Chinæ uſum Diſſertationem ſuam de Chinæ-Chinæ abusû adjecit. Excepta fuit diverſis animorum ſtudiis Diſſertatio iſta; neque defuere, qui hunc à reliquis Ramazzini fœtibus diſſimilem pronunciarint. Imò à Clariſſimô hujus Urbis Medicô Chiniſtâ concinnata nuper fuit, ac Typis etiam evulgata Jatro-Apologetica Chinæ-Chinæ Diſſertatio, qua Ramazzinianæ Lucubrationis fundamenta ex ratione, & Praxi appoſitè deducta multis infrugifere convelluntur. Cùm verò opuſculum illud ſuum ad me ſcripſerit Ramazzinus, hinc & ego in ſcenam ab Apologeticô ſcriptore pertractus fui, quaſi Ramazzinum Patavii commorantem literis meis certiorem fecerim, hic Mutinæ adeſſe Medicos, qui largioribus Chinæ-Chinæ Doſibus ſuos tractant febricitan-

tes,

tes, ac illâ uſque ad nauſeam ſaturent. At hoc mihi minimè tribuendum, idque facilè quiſque intelligat, qui meminerit, Ramazzinum ad 30. circiter annos hanc Urbem alteram veluti Patriam incoluiſſe, atque hic Medicinam tandiù feciſſe. Quare à nemine edocendus ille erat, quam methodum in chinizandis febricitantibus obſervarent noſtrates Medici. Præterea jam diù eſt, quòd in hac Urbe Chinam Chinam cum Horatio crepant:

Pharmacopolæ,
Mendici, mimæ, Balatrones, hoc genus omne,

Quod ergo ſcripſerit ſe ea ex me per literas intellexiſſe, finxit ille Dialogiſtarum, ac aliorum Rhetorum more, ut cauſam ea ad me ſcribendi præ ſe ferret. Cœterùm, cùm addidit inter Gabellum, & Scultennam altas Chin-Chinam fixiſſe radices, hoc tantùm de forenſibus, aut etiam ſi velis de ſimilis intra Urbem Farinæ Medicis ipſum pronunciaſſe nullus dubito, quorum nonnulli, ſi verum fateri amamus nimii interdum ſunt in propinanda China-China, & ad jugulandas febres, non ſinè Cortice, ut dicitur, ſed nimiô Cortice navigant. Idipſum ſanè de Orthodoxis Civitatis noſtræ Medicis nequaquam verificatur, qui poſt editam de Abusû Chinæ-Chinæ Ramazzini Diſſertationem, ſummâ cautione & judiciô, moderatâque doſi peruvianum corticem ſuis exhibent febricitantibus, ut febrium periodicarum paroxiſmi citò tutò ſuſtollantur.

Animadvertendum inſuper eſt, quòd Apologeticus ſcriptor, ut ſuam fortius tutetur cauſam, ac faciliùs Lectores detineat, *Mortuo verba faciens*, Ramazzinum de manifeſtâ antilogiâ præcipuè notare adnititur; ſed inuſtam Ramazzino notam quiſque facilè delebit, cùm ſciverit, Ramazzinum nunquam ex profeſſô de Chinâ-

Chi-

Chinâ ſcripſiſſe, neque de illâ Hypotheſim ullam poſuiſſe, ut commentus eſt Apologiſta in Opere ſuo de Chinâ-Chinâ; quare illi pro rectâ medendi methodô in arbitriô fuit Chinam-Chinam modò laudare, modò etiam culpare, & ſecundum febrium graſſantium morem, & annotinarum Conſtitutionum exigentiam illius uſum, & abuſum aperire. Hoc autem conſultò egit viginti ſex ab hinc annis non ſine ægrotantium utilitate in Conſtitutionibus ſuis Epidemicis Mutinenſibus, & in nuperâ diſſertatione de Abusû Chinæ-Chinæ in quâ, ut ait, pluries experientiâ edoctus, Chinam-Chinam modò utilem in febribus, modò parum proficuam fuiſſe ſincerè fatetur. An hoc ſit manifeſtè ſibi contradicere judicium Lectorum appello.

MUTINÆ, MDCCXVIII.

Typis Bartholomæi Soliani Impreſs. Duc.
Superiorum Permiſſu.

5834644

Digitized by Google